

Uvažovali jste někdy o tom, co by Česku přinesla investice do kvality práce učitelů? Odpověď na tuto otázku přináší studie think-tanku IDEA při Národohospodářském ústavu AV ČR s názvem *Kvalita práce učitelů, vzdělanost, ekonomický růst a prosperita České republiky*. Kdyby ji odpovědní vzali v potaz a zařídili se podle ní, třeba by z nás mohlo být druhé Finsko. Bohužel asi ne dřív než za 80 let.

a samozřejmě po všech stránkách nejatraktivnějším... Je taková učitelská profese?

Kdo půjde za katedru?

Statistiky sice říkají, že učitelské povolání obecně má ve společnosti slušnou prestiž. Ale když se dáte do hovoru s rodiči, jen málokterý nezačne svádět vinu za potomkovu neschopnost nebo lajdáctví na jeho učitele. I když upřímně řečeno, ani učitelé nejsou svatí a jako v každé profesi, i v té učitelské se najdou vedle vynikajících také méně schopní pedagogové. Je to častý ředitelský sen. Kdyby tak bylo možné vyměnit méně kvalitní učitele za špičkové! Jenže kde vzít, a nekrást. Zvláště teď, když se učitelů napříč republikou nedostává. Zatímco analýza počítala s odchodem přibližně 3 % pedagogů ze školství, ve skutečnosti jich odchází kolem 6 %.

JSME SCHOPNI PŘIJMOUT, CO ŠKOLSTVÍ POTŘEBUJE?

On se ani ten finský zázrak nenarodil ze dne na den. První masivní opatření na podporu školství, řekněme, že jeho reforma, tam byla nastavena někdy v 70. letech. My teď sice zíráme v údivu, závidíme, obdivujeme vzdálený vzor, ale do nějaké výraznější investice do školství se dvakrát nehrneme. Ano, vláda slibuje přidat peníze jak na platy učitelů, tak do školství jako takového. Víc, než bývalo zvykem. Ovšem vzhledem k tomu, jak dlouho byl rezort podfinancován, to je pořád málo na to, aby se karta obrátila.

Zatím jen usypáváme

Zmíněná studie uvažuje, že nejlíp by se vyplatila investice do kvality práce učitelů. Díky tomu by se zvýšila kvalita vzdělávání a tím i kvalita absolventů škol všech stupňů. Říká, že pokud nic neuděláme, ekonomický vývoj se u nás do roku 2100 (!) zhruba zdvojnásobí. Ovšem pokud bychom tyto investice výrazně navýšili, mohl by HDP do stejného data vzrůst až na 5,5 násobek. I tak by se ale první ekonomické přínosy mohly projevit nejdříve v horizontu třiceti a více let.

Jedna „maličkost“ tomu však brání. Volby jsou u nás každé čtyři roky a málokterý politik je ochotný za tuto hranici dohlédnout. Potřebuje výkony tady a teď, aby voliči viděli. A tak na školství spíš šetříme. Téměř třetina nejvyspělejších zemí investuje do školství o 50 % větší díl HDP než my. Veřejné výdaje na regionální školství jsou u nás téměř o více než čtvrtinu nižší, než je průměr OECD.

Co říká výplatní páska

Jako první a nejdůležitější důkaz, že stát chce školství podporovat, označuje studie růst učitelských platů. Že doma kulhají za platy ostatních vysokoškolsky vzdělaných odborníků, víme. Absolutní výše učitelských platů tu v roce 2018 narostla přibližně o 11 %. Přibližně stejným tempem však rostly platy v ostatních profesích, které vyžadují vysokoškolské vzdělání. Takže vlastně nula od nuly pošla. Když srovnáme platy českých pedagogů s platy vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců ve státech sdružených v OECD, máme smutné prvenství – jsou jednoznačně nejnižší.

Peníze jistě nejsou všechno a nelze upřít, že i učitelské platy rostou. Sice pomalu, ale přece. Jenže když se má mladý člověk rozhodnout, jaké povolání si zvolí, sáhne po tom pro něj nejdostupnějším

Je třeba změnit způsob přípravy budoucích učitelů a na vyšší příčku posunout i další vzdělávání těch současných. Také to se objevilo ve výše zmíněné studii. Je nejvyšší čas s tím něco udělat. Protože vkládat investice do lidí, kteří nejsou ochotni na sobě dál pracovat, je stejné, jako je vyhazovat z okna.

Důležitý je start

Recept, který se v laboratoři programu Učitel naživo osvědčil (mimoходом, stejnojmenná organizace se na studii podílela), říká, že učitel by měl být průvodcem žáka vzděláváním. Měl by umět navázat s dětmi vztah vzájemné důvěry. Věřit, že každý žák se může posunout, že každému má co nabídnout.

Aby ze studenta takový učitel vyrostl, nestačí stoh skript a přednášky v zaplněné aule. Musí se včas setkávat s praxí, učit se od nejlepších pedagogů nejen na vysoké škole, ale také přímo v terénu, mezi žáky. Měl by mít možnost debatovat o svých zkušenostech, radit se se zkušenými lektory...

To všechno ale stojí peníze, na které vysoké školy (zejména pedagogické fakulty) nedosáhnou. Mimoходом studie zmiňuje, že do přípravy každého budoucího učitele stát vkládá 30–50 tisíc Kč ročně. Na studium každého budoucího lékaře jde částka 110–160 tisíc Kč ročně. Investice do všech současných studentů učitelství je 1–2 miliardy za rok.

Co s tím?

Návrhy tady jsou. V první řadě je třeba investovat do všech pracovníků ve školách – pedagogických i nepedagogických. Dále do výzkumu, který by rezortu poskytl dostatečné informace pro nutné a odůvodněné zásahy do systému vzdělávání. Přičemž vzdělávání je nutné zaměřit na získávání kompetencí potřebných pro život.

A samotná příprava budoucích učitelů? Začít by měla už motivací uchazečů, vyhledáváním pedagogických talentů. Umožnit vysokým školám, aby mohly inovovat své programy v souladu s požadavky, které společnost na kvalitní pedagogy klade.

Je dobře, že začínáme pojmenovávat věci pravými jmény. Dokážeme ale teorii proměnit v praxi?

